BLEST

BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder

Programbeskrivelse

Innhold

1. **Forankring og bakgrunn** 3
   1.1 St.meld. nr. 21 (2005-2006) 3
   1.2 Husbanken som aktør 4
   1.3 Bakgrunn 4
2. **BLEST** 5
3. **Visjoner og mål** 6
   3.1 Visjon 6
   3.2 Mål 6
   3.3 Delmål 6
   3.4 Resultatmål 6
4. **Forutsetninger** 7
5. **Virkemidler** 8
6. **Programstyring** 9
   6.1 Prosjektrapportering 9
   6.2 Rapportering til KRD 9
   6.3 Eksterne samarbeidspartnere 9
   6.4 Kommunikasjon og formidling 10
7. **Resultatindikatorer** 10
8. **Tilskudd og budsjett** 11
   8.1 Tilskuddsordningen 11

BLEST

BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder

1. Forankring og bakgrunn

Dette er en beskrivelse av steds-utviklingsprogrammet BLEST; BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder. Programmet er et initiativ for å sette fokus på attraktive steder og velfungerende, trygge og identitetsskapende lokalsamfunn. Programmet skal være en katalysator for ny giv og nye metoder for kommunalt utviklingsarbeid innen stedsutvikling.

1.1 St.meld. nr. 21 (2005-2006)

I St.meld. nr. 21 (2005-2006) *Hjarte for heile landet* har regjeringen som visjon å gi folk reell valgfrihet i hvor de vil bo og legge grunnlaget for å ta hele landet og de ulike naturressursene i bruk. Regjeringen vektlegger at velfungerende, trygge og identitetsskapende lokalsamfunn er helt avgjørende for et godt velferdssamfunn. Regjeringen ønsker å legge til rette for og støtte opp under lokale initiativ for å utvikle attraktive steder, nye arbeidsplasser og gode tjeneste-, kultur- og botilbud.

Svært mange kommuner vil oppleve nedgang i folketall de neste ti år. Kvinner og unge i etableringsfasen er de største flyttegruppene. Disse gruppene vil derfor få et særskilt fokus i programarbeidet. Et attraktivt sted må inneha ulike kvaliteter som treffer forskjellige segment av befolkningen og ulike brukergrupper i vid forstand. Vakre omgivelser, gode møteplasser og levende sentrum er viktig. Et godt og variert botilbud er også sentralt.

På denne bakgrunn ba KRD Husbanken om å etablere et program for stedsutvikling. Formålet med programmet er å gjøre småbyer og tettsteder mer attraktive og aktuelle

som bosted og som lokaliseringssted for bedrifter. Programmet skal bygge på de erfaringer som tidligere er gjort, blant annet gjennom Miljøverndepartementets program «Miljøvennlige og attraktive tettsteder» - også omtalt som Tettstedsprogrammet.

1.2 Husbanken som aktør

I St.meld. nr. 21 (2005-2006) blir det presisert at Husbanken er en viktig aktør i stedsutviklingen i byer og tettsteder. Husbanken deltar både direkte og indirekte i stedsutvikling gjennom arbeidet med byggeskikk, ved låne- og tilskuddsordninger og gjennom faglig rådgivning. Husbanken har en nasjonal oppgave for byggeskikk gjennom bl.a. sekretariatsfunksjonen for Statens Byggeskikkpris. Husbanken har gjennom sin regionale modell et svært godt innblikk i hvilke faktorer som påvirker folks tilknytning til eget sted. Dette vil sikre en stedsutvikling som legger til grunn demografiske forutsetninger og stedets egenart. Husbanken har et fortrinn med sitt tverrfaglige fagmiljø og det boligsosiale arbeidet. Gjennom etablering av regionale nettverk og sentrale samarbeidsavtaler med blant annet fylkeskommunene, KS, vegvesenet og utdannings- og forskningsmiljøer, har Husbanken de beste forutsetninger for å samkjøre statlig innsats på området stedsutvikling. Husbanken vil dermed kunne virke som en koordinerende aktør og samarbeidspart.

1.3 Bakgrunn

Områder med avstand til større markeder, nedgang i folketall og omstruktureringer i nærings- og arbeidsliv opplever i dag store utfordringer. Men denne situasjonen trenger ikke nødvendigvis å si noe om livskraften på et sted. Situasjonen kan likevel skape usikkerhet omkring fremtiden.
St. meld. 21 (2005-2005) understreker vilje til å gjennomføre et distriktspolitisk løft, med en særlig oppmerksomhet mot slike områder. Erfaringer fra tidligere statlige program og den fylkeskommunale innsatsen viser at det kreves en ekstra innsats for å gjøre ulike tettsteder og småbyer mer attraktive.

Attraktivitetsbegrepet, brukt om steder, er knyttet til miljøets livskraft, og kan være en av de avgjørende faktorene for å snu en negativ trend i lokalsamfunnet. Et steds attraktivitet

for innbyggere og næringsliv påvirkes for eksempel av lokalisering av offentlige bygninger, institusjoner, service og kulturtilbud, kvalitet på boliger og ikke minst kommunikasjon og reiseavstander. Stedsutvikling skal være basert på lokale forutsetninger; byggeskikk, natur, klima og de bestemte økonomiske og demografiske forhold. Et lokalsamfunn må ha kvaliteter ut over gode tjenestetilbud og arbeidsplasser for å være attraktivt. Disse kvalitetene er blant annet det sosiale aspektet, folks opplevelser av omgivelsene, kjennskap til hvor mennesker møtes og hvilke aktiviteter som foregår på stedet. Kunnskap om stedet og stedets ulike fysiske, historiske og sosiale kvaliteter er en forutsetning for å oppnå en positiv stedsutvikling.

I dag er få steder befolkningsmessig homogene. Det flerkulturelle samfunn representerer en berikelse også når det gjelder å gi form til stedet og de sosiale omgivelser. Lokalsamfunn og bomiljø som oppleves som inkluderende og attraktive inneholder ofte et mangfold av mennesker fra ulike land, alle samfunnslag og med ulik sosial bakgrunn. Slike samfunn bidrar til høyere grad av respekt og nyskaping enn mer likeartede samfunn.

2. BLEST

Programmet BLEST - BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder - etableres som et strategisk virkemiddel for å sette fokus på attraktivitet og stedsutvikling, øke utviklingsdynamikken i kommunene ved tilbud om ekstern kompetanse og prosessveiledning og for å framheve de kvaliteter som kan skape sterkere tilhørighet til et sted.

Programmet BLEST kan spille en betydelig rolle i å utløse lokale og regionale prosesser både på kort og lang sikt.

Programmet retter seg mot småbyer og tettsteder på inntil 15.000 innbyggere i senteret. Programmet skal dekke ulike typer steder innenfor ulike geografiske områder i landet.

3. Visjoner og mål

3.1 Visjon

Regjeringens visjon hentet fra St.meld. 21 (2005-2006) Med hjarte for heile landet, - å gi folk reell valgfrihet i hvor de vil bo og legge grunnlaget for å ta hele landet og de ulike naturressursene i bruk . Et overordnet mål for Regjeringen er å stabilisere bosettingsstrukturen i Norge. Visjonen og dette overordnede målet danner bakteppet for programmet BLEST.

3.2 Mål

Hovedmålet for BLEST er å bistå kommunen til å gjøre steder mer attraktive som bosettingssted for folk i ulike aldersgrupper og som lokaliseringssted for bedrifter.

3.3 Delmål

Programmet BLEST skal støtte kommunenes evne og vilje til å initiere og forme fysiske og sosiale møteplasser, som vil være tilgjengelig for alle. Programmet skal bidra til å sette i gang nye stedsutviklingsprosesser, der det blir viktig å etablere gode lokale prosesser gjennom bred deltagelse lokalt og solid planarbeid.
Ettersom det er særlige utfordringer knyttet til å få unge og barnefamilier til å bosette seg i småbyene og tettstedene, tar programmet mål av seg til særlig å involvere ungdom i arbeidet med stedsutviklingsprosessene.
Gjennom følgeforsking og evaluering av prosjektene vil programmet søke å generere ny kunnskap om innsatsfaktorer, kommunalt utviklingsarbeid og lokalpolitisk engasjement.

3.4 Resultatmål

Kommunene skal gjennom programmet BLEST gjøre erfaringer på fremgangsmåter for å initiere egnede fysiske tiltak – herunder ideer, utvelgelse og råd for gjennomføring. BLEST skal gi et lokalt varig eierskap til, og identifikasjon med, prosess, tiltak og selve stedet.
Ved å skape BLEST vil det kunne utløses energi til økt engasjement for utvikling av småbyer og tettsteder. BLEST vil også kunne igangsette et større arbeid lokalt med stedsutvikling for å gjøre stedet mer attraktivt. Her vil samhandling med fylkeskommunen, andre juridiske personer og statlige aktører ha stor betydning. BLEST skal gi positive ringvirkninger for andre og gi inspirasjon.

4. Forutsetninger

Prosjekter som gis tilskudd gjennom programmet skal ha bred forankring både administrativt og politisk i kommunen. Det forutsettes at prosjekter som gis støtte har en planmessig tilknytning til kommuneplan, kommunedelplan, temaplan, stedsanalyse eller liknende. Det forutsettes også at kommunen har et bevisst forhold til representanten for barn og unge i plansaker og arbeidet med å involvere barn og ungdom i planprosessen

Forholdet til fylkeskommunen er vesentlig for å forankre arbeidet regionalt. Fylkeskommunenes rolle som faglige veiledere og økonomiske bidragsytere må sees i sammenheng. Prosjektene må knyttes direkte til det fylkeskommunale arbeidet, kompetanse og virkemidler.

Det er også viktig å få andre regionale og statlige institusjoner med som parter i både planfase og gjennomføring.

For at prosjektet skal eies lokalt og for å sikre bred lokal deltakelse er det en forutsetning at lokale lag og foreninger, herunder ungdomsorganisasjoner og ungdomsklubber samt skolene i lokalmiljøet, inngår i et forpliktende samarbeid.

5. Virkemidler

Gjennom bruk av tilskudd og kompetanse vil Husbanken bidra til gjennomføring av fysiske tiltak og igangsetting av nye stedsutviklingsprosjekter. Det vil gis delfinansiering fra Husbanken i form av tilskudd til gjennomføring av fysiske enkelttiltak, samt tilskudd til igangsetting av planleggings- og gjennomføringsprosesser i kommunene. Husbanken vil også kunne tilby faglig støtte gjennom hele prosessen. Dette kan gis i form av veiledning, rådgivning, kobling til fagmiljøer, koordinering av statlige aktører samt koordinering av Husbankens egne virkemidler.

Det er en målsetning å se BLEST i sammenheng med prosjekter for stedsutvikling innenfor «småsamfunnsprosjektet», prosjekter der fylkeskommunene har tatt et ansvar, Husbankens arbeid med byggeskikk og stedsutvikling og andre relevante prosjekter. Økt samordning er en målsetting hos offentlige myndigheter på alle nivå. Husbanken vil søke å bidra til dette aktivt gjennom både nasjonale og regionale nettverk.

For å sikre metode- og kunnskapsoverføring etableres et følgeforskingsprogram. Følgeforskingen vil tilføre kompetanse, dokumentere, evaluere og formidle kunnskapsutviklingen fra pilotprosjektene.

6. Programstyring

Programmet koordineres og samordnes av Husbanken Region sør. Husbankens øvrige regionkontorer vil, i samarbeid med Region sør, følge opp de enkelte prosjektene innenfor sin region. Prosjekter som etableres vil få knyttet til seg egen kontaktperson/veileder ved Husbankens regionkontorer.

Ansvar for organisering og gjennomføring av enkeltprosjekter legges til kommunen eller den juridiske person som mottar støtte.

6.1 Prosjektrapportering

Det stilles krav om halvårlige rapporteringer inklusive økonomirapportering. I tillegg vil det stilles krav om sluttrapport og egenevaluering. Det stilles krav om eget prosjektregnskap.

6.2 Rapportering til KRD

Husbanken rapporterer på aktivitet via Husbankens kvartals- og årsrapport.
Det avholdes to dialogmøter årlig mellom Husbanken og KRD. Departementet vil fortløpende orienteres om igangsatte prosjekter innenfor programmet.

6.3 Eksterne samarbeidspartnere

Eksterne og lokale krefter må forenes i prosjektet og delta sammen i utviklingsarbeidet. Lokal ressurstilgang må forenes, for å virke motiverende og skape blest om arbeidet.
Dette kan være lokale lag og foreninger, lokale investorgrupper og næringsliv, og interesserte folk og entusiaster.
De regionale aktørene må koordineres og

innsatsen samles. Husbanken vil ta initiativ til å etablere lokale og regionale samarbeidsfora med aktuelle samarbeidsparter, der dette ikke allerede eksisterer. Sentrale aktører, i tillegg til fylkeskommunen, er i denne sammenheng MD, Riksantikvaren, Vegdirektoratet og Statens vegvesens regionkontorer.

6.4 Kommunikasjon og formidling

Husbankens har et hovedansvar for formidlingen av prosjektene i BLEST og de tilhørende prosessene.

Den lokale presse og formidling fra kommunalt nivå vil være viktig for å skape BLEST. Det forventes at prosjektene lager strategiske formidlingsplaner som legges inn i prosjektbeskrivelsen. Kommunal- og regionaldepartementet gis løpende informasjon om aktivitet og prosjekter som kan ha allmenn interesse. Prosjektene må formidles via foredrag i ulike faglige sammenhenger, avhengig av tema og vinkling.

7. Resultatindikatorer

Følgeforskingen i samarbeid med Husbanken vil utvikle resultatindikatorer både for det enkelte prosjekt særskilt, og for programmet som helhet. Prosjektene skal nå lokale mål som legges inn i prosjektbeskrivelsen, som for eksempel økt attraktivitet, økt innbyggermedvirkning, nye møteplasser, økt handelsaktivitet og stabilisering av bosettingen.
I tillegg vil det også benyttes objektive målekriterier for å si noe om utviklingen. Aktuelle indikatorer kan være flyttemønster, alders- og kjønnsfordeling og lignende.

8. Tilskudd og budsjett

For programperioden er det en intensjon om en samlet bevilgning over kap. 552 post 72 på 18 millioner kroner. Tilskudd over programmet forutsetter lokal medfinansiering og vil derfor med sin innretning utløse betydelig lokal og regional finansiering. I programperioden vil investeringsmidler utløses lokalt i størrelsesorden 30-40 millioner kroner. I tillegg vil de langsiktige effektene av tiltakene generere økt aktivitet og innsats innenfor fysiske tiltak lokalt.

8.1 Tilskuddsordningen

Programmet finansieres over statsbudsjettets kap. 552 post 72.

Tilskudd tildeles kommune eller annen juridisk person i samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Tilskudd skal primært nyttes innenfor det geografiske virkeområde for de distriktspolitiske virkemidlene (sone A, B, C, D). Det stilles krav til lokal eller regional egenfinansieringsandel på minimum 50 %.

Tilskuddsmottaker skal utarbeide prosjektbeskrivelse og nærmere resultatmål. Det utarbeides tilskuddsbrev med detaljert orientering om tilsagnsvilkår, tidsfrister, revisjon og krav til rapportering.

For kontakt til ditt nærmeste regionkontor, ring 815 33 370 eller se www.husbanken.no

Husbanken Region sør
Postadresse: PB 824, 3007 Drammen
Besøksadresse: Grønland 1, Drammen
Telefon: 815 33 370

BLEST – BoLyst og Engasjement i Småbyer og Tettsteder
Husbanken, august 2008
Foto: Husbanken
Design: Pluss Design, Lene Hannevig, 99 64 88 82

Husbanken

Alle skal kunne bo godt og trygt